

بزی که گم شد

نوشته‌ی
نادرابراهیمی

نقاشی از:

یوتا آذرگین

سازمان انتشارات

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

خیابان نعث طاووس، خیابان جم، شماره ۳۱، تهران

چاپ اول شهریور ماه ۱۳۵۲

چاپ سوم، فروردین ماه ۱۳۷۵

کلیه حقوق محفوظ است

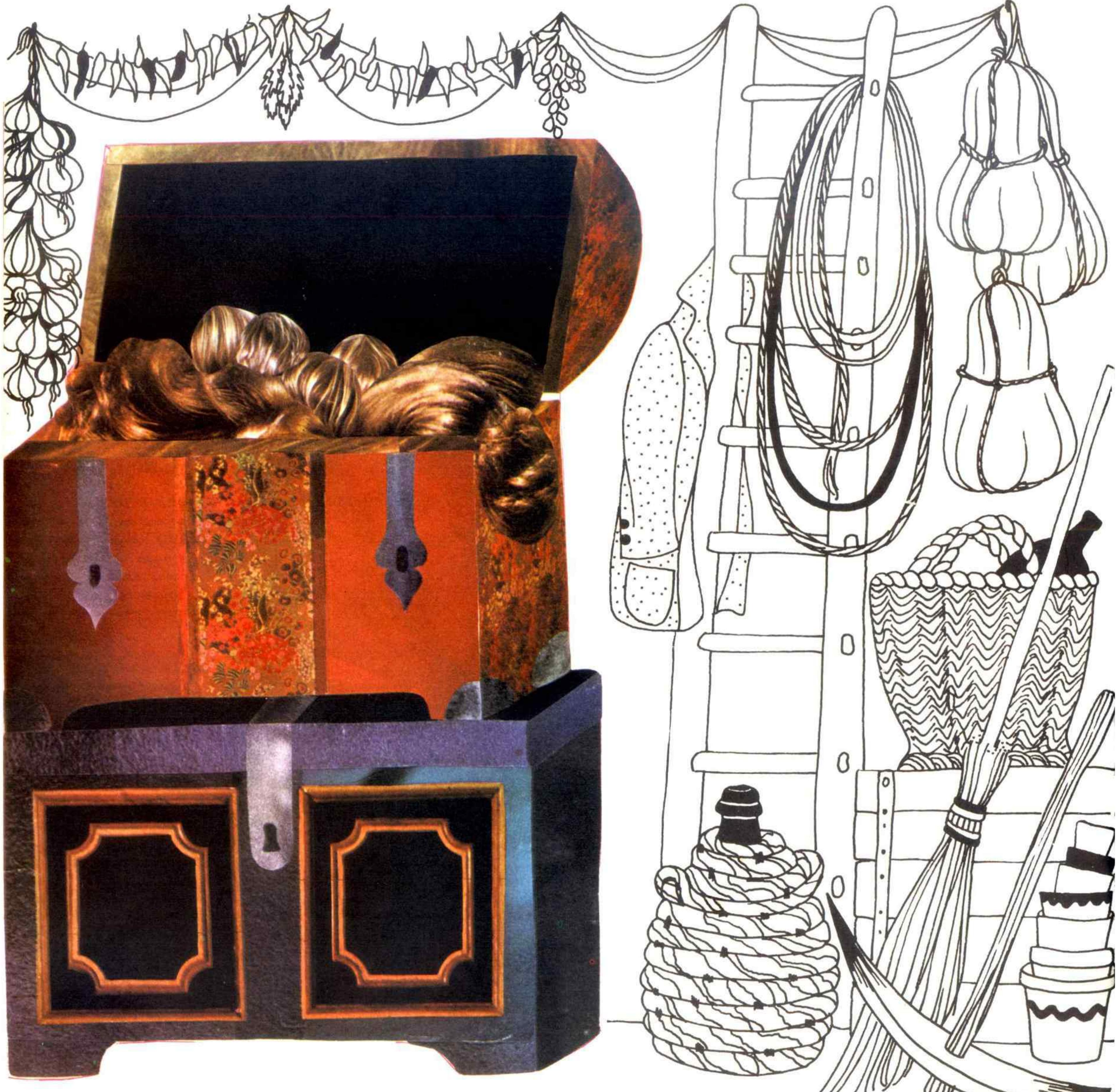
بزی که گم شد

نوشته‌ی
نادرابراهیمی

نقاشی از:

یوتا آذرگین

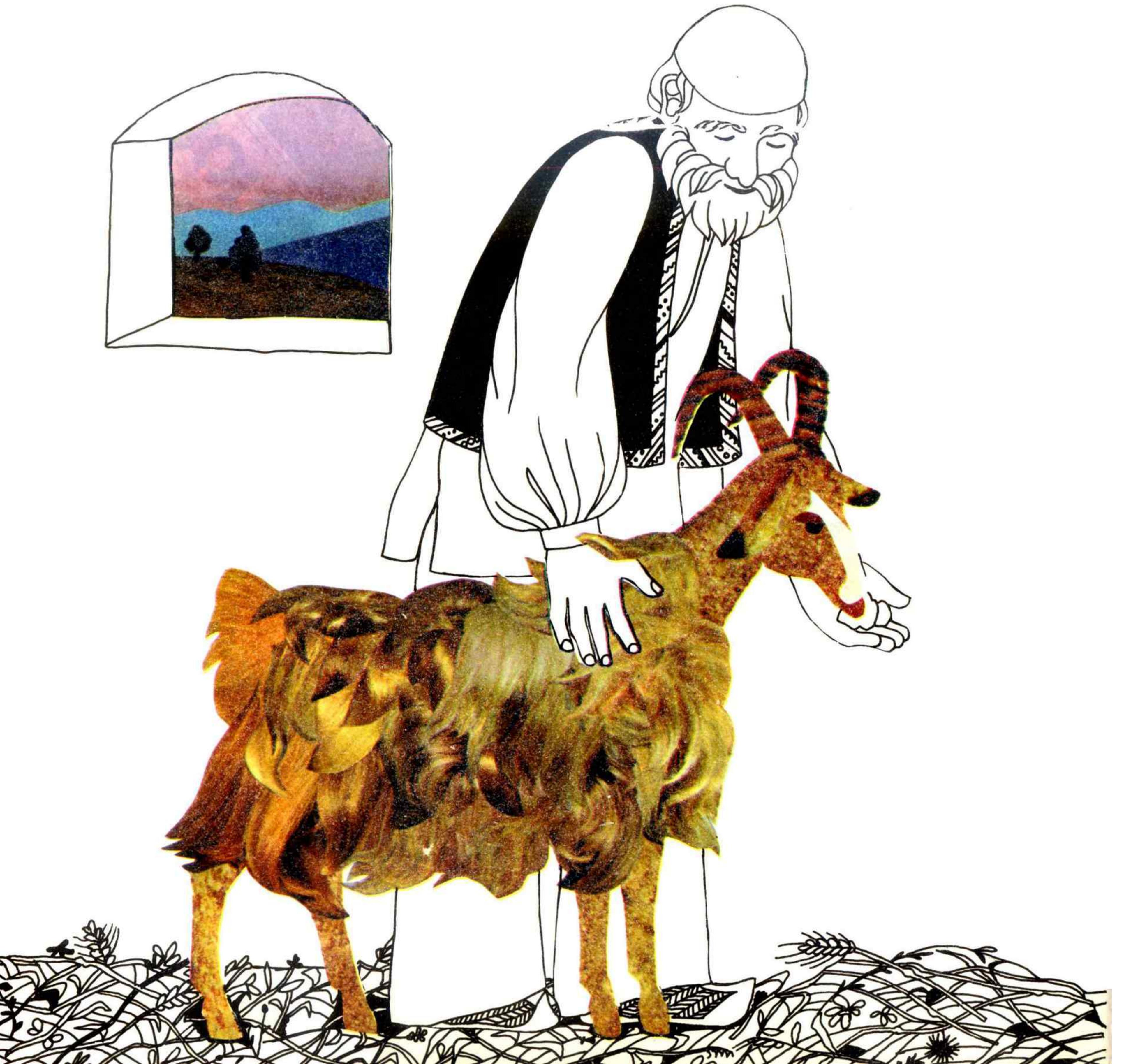
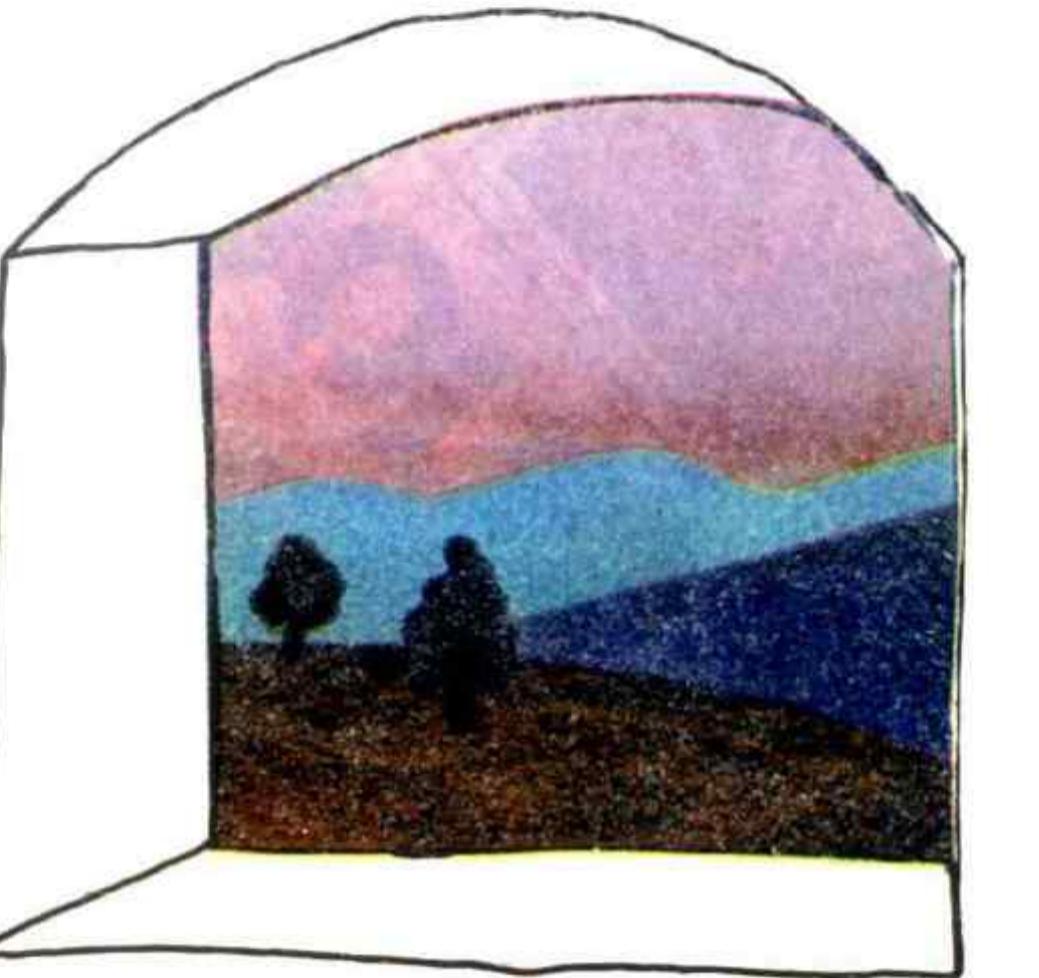

هزار سال پیش نبود. صد سال پیش هم
نبود. راستش، نمی دانم کی بود؛ اما می دانم
که توی یک ده، پیر مردی زندگی می کرد که
یک بُز داشت، یک بُز خیلی بزرگ، دندان
طلای سم طلا، قدش بلند، پشمچش مثل نخ طلا،
ریشش سفید، چشم هایش سیاه، شاخش بلند
و پیچیده، رنگِ حنا.

پیر مرد این بُز را خیلی دوست داشت، و
به هیچ کس نشانش نمی داد. هیچ کس هم
چیزی درباره‌ی بُز نشنیده بود. هیچ کس خبر
نداشت که پیر مرد، اصلاً بُزی دارد؛ آن هم
یک بُز دندان طلای سم طلا، قدش بلند،
پشمچش مثل نخ طلا...

پیر مرد، هر روز صبح، بلند می شد؛
یواشکی می رفت صُحرا. علف تازه می چید،
دسته می کرد و می آورد برای بُز. اول بهار و
اول پاییز، یواشکی، پشم های بُزش را می چید
ومی ریسید، و توی انبار قایم می کرد. راستش
را بخواهید، پیر مرد چندتا صندوق بزرگ،
پر از این نخها داشت. هیچ کس هم خبر
نداشت.

جواب می داد: البته، من که جز یک دانه بز
چیزی ندارم.

می پرسیدند: پس چرا، آقا پیر مرد، این
چند سال که اینجا بیایی، پهلوی مایی، نگفته
بودی بز داری؟

جواب می داد: هیچکس به من نگفته بود که
bz داری یا نداری. اگر کسی پرسیده بود،
حتماً می گفتم که دارم.

- چرا بزت را قایم می کردی، پیر مرد؟
جواب می داد: بز من، خانه نشین بود،
دوست نداشت بیرون بیاید، گردش کند، صرا
برود. من هم همیشه به بزم همین را می گفتم
که: «بابا! جای بز توی خانه نیست. راه بیفت،
صرا بر، بازی بکن، توی علفها غلت بزن...»
اما بزم جواب می داد: «نه، نه، نه... آقا
پیر مرد مهربان! من دوست دارم تنها باشم،
از همه کس جدا باشم...»

یک روز کله‌ی سر، که پیر مرد رفت صحراء
برای بزش علف بچیند، وقتی که برگشت،
چشمش افتاد به درخانه. در، باز بود. رفت تو
و دید که اثری از بزش نیست. بز طلاگریغته
بود، یاکسی آن را برده بود، نمی‌دانم. هیچ
کس هم نمی‌داند.

پیر مرد با غم و غصه، راه افتاد تو ده - ده
خودش. سرش را تو هر سوراخی کرد. در
همهی خانه‌ها را زد، و بزش را خواست؛ اما
هیچکس بز پیدا نکرده بود. پیر مرد، در هر
خانه که می‌رفت، با گردن کج سلامی می‌کرد،
احوالی می‌پرسید و می‌گفت: ببخشید! شما
bz مرا ندیده‌ید؟

و جواب می‌شنید: کدام bz؟
پیر مرد می‌گفت: bz من، bz خودم.
می‌پرسیدند: مگر شما، آقا پیر مرد، bz
داشتی؟

می پرسیدند: پس بن تو حرف می زد؟
جواب می داد: نه بابا... بن که حرف نمی
زند. من به فکرم می رسید اگر بپرسم،
اینچوری جوابم را می دهد.
می گفتند: عجب بزی، عجب بزی... خوب
پیر مرد، بن تو شاخ هم داشت؟
- البته. هر بزی شاخ دارد.
- بن تو ریش هم داشت؟
- البته. هر بزی ریش دارد.
- بن تو، چه رنگی بود؟
- رنگش... خوب یادم نیست. اگر ببینم،
خودم بنم را می شناسم.
مردم ده می خندیدند و می گفتند: آقا پیر-
مرد! با اینچوری حرف زدنت، با این نشانی
دادنت، بگرد جانم، تا بزت را پیدا کنی!
راستش این که پیر مرد می ترسید نشانی های
بنش را بدهد. دلش نمی خواست مردم بدانند
که بنش طلا بوده، و مثل آن بنش طلا، توی تمام
آن سرزمین بزرگ، یکی هم پیدا نمی شده.
بعد از اینکه پیر مرد، در همهی خانه ها را
زد، و بنش را پیدا نکرد، راه افتاد توی صحراء،
توی جنگل، توی دشت. همه جا را گشت - ده
به ده، آبادی به آبادی...

به دو اوکه رسید، جلوی یک چایخانه
ایستاد. با گردن کج سلامی کرد، احوالی
پرسید، و بعد گفت که بزش را گم کرده، و
گفت که بزش را خیلی خیلی دوست دارد، و
گفت که مثل آن بز توی تمام این سرزمین
پیدا نمی‌شود.

پرسیدند: پیرمرد! مگر بز تو چه شکلی
بوده که مثل آن پیدا نمی‌شود؟

پیرمرد جواب داد: من پیرم، همه چیز زود
یادم می‌رود. نشانی‌ها یاش یادم نیست؛ اما اگر
بینیمش، حتماً می‌شناسمش. این که گفتم مثل
آن پیدا نمی‌شود، نه خیال کنید که بز من طلا
بوده... نه بابا... فقط می‌خواستم بدانید.
هیچکس نمی‌تواند بز مرا پیش‌خودش نگهدارد.
– پیرمرد! حالا کی خواست بز تو را نگه
دارد؟ کسی این بز را دیده تا به ما نشانی
بدهد، بگردیم و پیدایش کنیم؟
– نه... هیچکس بز مرا ندیده.

همه خنده‌یدند و گفتند: پیرمرد! با این
نشانی دادن، با این جوری حرف زدنت، بگرد
جانم تا بزت را پیدا کنی!

اما، از این طرف بشنو!

یکی از جوانهایی که جلوی چایخانه نشسته
بود و بزی هم نداشت تا آن را گم کرده باشد،
به فکر فرو رفت. به خودش گفت: کسی که بز
این پیرمرد را ندیده. کسی هم که نمی‌داند
بز راستی راستی مال پیرمرد هست یا نیست.
شاید این بز مال بابای من بوده. پس من هم
بلند شوم بروم پی این بز بگردم – بزی که مثل
آن توی تمام این سرزمین بزرگ پیدا نمی‌شود.
آن وقت، مرد جوان هم بهراه افتاد، خانه به
خانه، ده بهده. هرجا می‌رسید به مردم می‌گفت:
من از مال دنیا فقط یک بز داشتم. حالا بزم
گم شده. شما آن را ندیده‌یدی؟

مردم می‌گفتند: بز تو چه‌شکلی بود؟
جواب می‌داد: شکل بز!
قدش بلند بود؟
کمی بلند، کمی کوتاه. تقریباً قد یک بز
بود بز من!

– بز تو شاخ هم داشت؟
– شاخ که داشت، البته؛ اما گاهی شاخش
را بر می‌داشت، بالای تاقچه می‌گذاشت.

- بز تو چه رنگی بود؟

- کمی سفید، کمی سیاه، کمی هم رنگ
حنا بود بز من.

- بز تو ریش هم داشت؟

- گاهی داشت، گاهی نداشت. گاهی ریشش
را می‌زد، گاهی هم ریش می‌گذاشت.

مردم ده می‌خندیدند و می‌گفتند: با این
نشانی دادنت، با این جوری حرف زدنت، بگرد
جوان! تا بزت را پیدا کنی!

مرد جوان فهمید که بز این جوری پیدا
نمی‌شود. رفت و رفت، تا دوباره، پیرمرد را
پیدا کرد. سر راهش ایستاد و سلام کرد.

- سلام جوان!

- چه شده پدر که این قدر غمگینی؟
- بزم را گم کردام.

- این که هیچ غصه ندارد پیرمرد. من به تو
یک بز می‌دهم، خیلی بزرگ، خیلی قشنگ.

- نه جوان، فایده ندارد. بز من لنگه
نداشت.

- بز تو چه رنگی بود؟

- خودم رنگش کرده بودم، رنگ طلا.

- چشم‌های بزت چه رنگی بود؟

- سیاه سیاه.

- شاخ هم داشت؟

- شاخ بلند، رنگ حنا.

- غصه نخور... من می‌گردم بز را پیدا
می‌کنم.

پیرمرد گفت: جوان! اگر بزم را پیداکنی،
وبهمن برسانی، من به تو یک من نخ‌طلای دهم.
جوان با خودش گفت: عجب بزی، عجب
بزی...

آن وقت، مرد جوان از یک طرف رفت، و
پیرمرد از طرف دیگر - و هردو پی‌بز.

بعد، باز هم توی یک ده دیگر، مردی که نه
کاز داشت و نه بز، وقتی قصه‌ی بز و یک من
نخ‌طلای را از زبان پیرمرد یا مرد جوان شنید
به‌فکرش رسید که برود و بز را پیدا کند.
کوله‌بارش را به‌دوشش انداخت و راه افتاد.

و بعد، توی ده چهارم هم یک نفر همین‌کار
را کرد.

توی ده پنجم، یک نفر

توی ده ششم، یک نفر

توی ده هفتم، هشتم، نهم، دهم...

و خلاصه، توی هر ده آدمی پیدا می‌شد که
نه کار داشته باشد، و نه بز. آنها فکر می‌کردند:

«چرا ما نگردیم پی‌بز؟ بزی که مثل آن هیچ‌جا
پیدا نمی‌شود. آوه... با این بز چه کارها
می‌شود کرد. اصلاً شاید همچو بزی مال خود
ما باشد، مال آبادی ما، مال مردم ده ما...»

پیر مرد، هنوز می‌گشت، از این ده به‌آن ده، از این دشت به آن دشت. و در همین زمان، صدها نفر دیگر، پی بز گمشده می‌گشتنند. آدم‌ها، پیر و جوان، ریز و دُرُشت، لاغر و چاق، تک و تنها یا کنار دیگران، پی بز می‌گشتنند.

بعضی‌ها فکر می‌کردند که: «با همچو بزی، می‌توانیم طلا و جواهر بخریم، حوض بلور درست کنیم، هزار تا خانه رنگ به رنگ، از همه‌جور درست کنیم...» این جور آدم‌ها، مثل پیر مرد، تنها بودند. و بعضی‌ها فکر می‌کردند که: «با همچو بزی، صدتا ده آباد می‌شود، هزار تا دل شاد می‌شود...» این جور آدم‌ها دسته دسته پی بز می‌گشتنند.

شب‌های سرد زمستان، دور آتش می‌نشستند و می‌گفتند: اگر بز پیدا شود، قسمتش که نمی‌کنیم. همه باهم کار می‌کنیم، شیرش را می‌دوشیم، پشمش را می‌فروشیم. با پولش، دانه‌ی خوب می‌خریم، زمین را آباد می‌کنیم... خلاصه... هر روز و هر شب، چندین بار، در خانه‌ها صدا می‌کرد.

— بخشید! شما یک بز ندیده‌ید؟

— اگر بز دیده بودم، به آن که پیش از تو آمد می‌گفتم.

— به پیر مرد؟

— نه، به جوان!

— کدام جوان؟ بز مال من است.

— خوب بله... اما آن پیر مرد که دیروز آمده بود، او هم همین را می‌گفت.

— اما بز مال من است.

— البته... اما آن شش نفر که سه روز پیش آمده بودند هم همین حرف را می‌زدند.

— ببینید! من جز این بز توی دنیا هیچ چیزی ندارم. اگر آن را پیدا کردید، بدھید به خود من. عوضش من به شما یک من نخ طلا می‌دهم.

— خوب بله... اما تمام آنها که تا حالا پی بزشان آمده‌اند، آنها هم یک من نخ طلا می‌دهند.

یک‌روز پیر مرد سر راهش به پیر مرد دیگری برخورد.

— سلام پیر مرد!

— سلام پیر مرد!

— تو بز مرا ندیده‌یدی؟

— مگر تو هم بز گم کردی‌یدی؟

فقط برای خودشان می خواستند تنها می ماندند
و بیشتر و بیشتر، غصه دار می شدند.
پیرمرد، حالا دیگر، پی کسی می گشت که
بز گم نکرده باشد. فکر می کرد اگر همچو
آدمی را ببیند، شاید بتواند با گمکش، بزش را
پیدا کند.

یکروز پیرمرد به پسر بچه یی بخورد که
تو صуرا، تک و تنها، با خودش بازی می کرد.
پیرمرد گفت: پسرم! تو بزت را گم
نکرده بی؟

پسرک جواب داد: نه آقا؛ اما بابام، بزش
را گم کرده.

یک روز، پیرزنی، خیلی خیلی پیر، جلو
خانه بی نشسته بود.

پیرمرد گفت: ننه جان، شما بزتان را گم
نکرده بید؟

پیرزن جواب داد: نه برادر، من توی این سِن
و سال، بز را می خواهم چکار؟ اما من سه تا
پسر دارم که هرسه تا، بزشان را گم کرده‌اند.
یکروز پیرمرد از چوپانی که یک گله‌ی
بزرگ بُز داشت پرسید: برادر! تو بز گم
نکرده بی؟

چوپان جواب داد: نه پدر... من جز این
پوستین، چیزی ندارم. این بزها مال یک نفر
دیگر است. من فقط آنها را می چرانم؛ اما
صاحب این بزها، یک بز طلایی گم کرده و چند
سال است که پی آن می گردد.

– مگر تو هم بز گم کرده بی؟
– خوب معلوم است. بز تو چمنگ بود؟
– رنگ طلا؛ خودم رنگش کرده بودم.
– بز من هم طلایی بود. خودم رنگش کرده
بودم.

– اما پیرمرد! بز من لنگه نداشت.
– اتفاقاً پیرمرد، بز من هم لنگه نداشت!
روزهای بعد، هفته‌های بعد، ماههای بعد،
بازم چندین و چند نفر، پیر و جوان، ریز و
درشت، به پیرمرد بخوردند و سُراغ بزشان
را گرفتند، بزی با همان نشانی‌ها!

پیر مرد به خودش می گفت: چه چیزها! پس
همه‌ی مردم این سرزمین بزشان را گم کرده‌اند؟
مگر همچو چیزی ممکن است؟

هر روز و هر شب، آدمهای جورا جور، تک و
تنها یا دسته دسته، توی این ده یا آن ده، این
دشت یا آن دشت، این باغ یا آن باغ، می –
رسیدند بهم و نشانی‌های بزشان را می دادند،
و بعد که می فهمیدند همه پی بز می گردند به
خودشان می گفتند: «عجب... پس همه‌ی مردم
ما بزشان را گم کرده‌اند؟ مگر همچو چیزی ممکن
است؟» اما هیچکس دست از کار نمی کشید.

هیچکس کنار نمی کشید. هیچکس، از بز
طلایی، چشم نمی پوشید. آنها که بز را برای
همه می خواستند، زود باهم کنار می آمدند و
دسته‌جمعی راه می افتادند؛ اما آنها که بز را

یک روز پیرمرد – که سال‌ها گشته بود و
خسته و درمانده شده بود – در بیابانی، کنار
چشم‌یی نشست تا خستگی در کند، و آنبا
دختری را دید که از چشم‌هه آب برمی‌دارد.
دخترک، سلام کرد.
پیرمرد، جواب داد.

دخترک پرسید: پدر، چرا این قدر خسته‌یی؟
تشنه‌یی؟ گرسنه‌یی؟
پیرمرد گفت: اول بگو ببینم، تو یک بز گم
نکرده‌یی؟

– نه پدر. من هیچ چیز گم نکرده‌ام.
– مادرت، پدرت، عموهایت، پدر بزرگت،
برادرهایت... هیچکدام، یک بز طلایی گم
نکرده‌اند؟

– من، هیچکس را ندارم. توی آن گلیه با
پیرمردی زندگی می‌کنم که کور است. من
ازش مواظبت می‌کنم، و برایش غذا درست
می‌کنم.

پیرمرد گفت: خوب، خوب... تو یک بز
طلایی ندیده‌یی؟

– نه... گمش کرده‌یی پدر؟
– بله... سال‌های سال پیش از این، من
بزی داشتم که مثل آن روی تمام زمین نبود. این
بز، یک روز صبح زود گم شد. من دیگر امیدی
ندارم که پیدا شود؛ اما بگذار برای تو بگویم
که چه بزی بود...

آن وقت، پیرمرد، قصه‌ی بزش را از اول تا آخر برای دخترک گفت.

دخترک پرسید: آقا پیرمرد، چرا قایمچ می‌کردی؟ دست کم بچه‌ها حق داشتند با بزت بازی کنند. بزت را تماشا بکنند. با بزت سلام علیکی بکنند. اگر قایمچ نکرده بودی، هیچوقت گم نمی‌شد.

پیرمرد با غصه لبغندی زد، سری تکان داد و گفت: آن جور قایمچ کردم و حالا تمام مردم، پی آن می‌گردند و خودشان را صاحب آن می‌دانند، اگر قایمچ نکرده بودم چی می‌شد!

دخترک گفت: اگر قایمچ نکرده بودی هیچکس نمی‌توانست بگویید که بز مال من است. همه می‌شناختندش. اگر توی کوچه گم می‌شد، بچه‌ها می‌گفتند: «بز آقا پیرمرد است، ببریم ش خانه‌ی آقا پیرمرد.» اگر توی صحرا گم می‌شد، همه گمکت می‌گردند تا پیدایش کنی؛ اما حالا چی؟ تازه اگر پیدا بشود، چطور می‌خواهی ثابت کنی که بز توست؟

پیرمرد حرفی نداشت که بزند. دخترک بلند شد و کوزه‌ی آبش را روی دوش گذاشت. کمی به پیرمرد نگاه کرد و بعد گفت:

آقا پیرمرد! هیچ می‌دانی با بز تو صدتا ده آباد می‌شد، هزار تا دل شاد می‌شد؟ تو با این بز طلا، دست کم، می‌توانستی ده خودت را آباد کنی. حالا دیگر پیرمرد، بز طلا مال تو نیست. همچو بزی به درد همه می‌خورد. بز طلا، مثل طلا، مثل آب، مثل هوا... مال همه‌است، مال تو نیست. راستش را بخواهی پیرمرد! همچو بزی، شاید از اول هم مال تو نبود. برای همین هم قایمچ می‌کردی. مگر نه؟

پیرمرد، حرفی نداشت که بزند. چشم‌هایش را بست و خوابید.

راستش، من ندیده‌ام؛ اما شنیده‌ام که توی سرزمین‌های خیلی خیلی دور، مردم بزی دارند دندان طلای سم طلا، پشم مثل نخ طلا، ریشش سفید، چشم‌هایش سیاه...

من ندیده‌ام؛ اما شنیده‌ام آن مردم، دست روی دست نگذاشته‌اند که بز طلا، با نخ طلا، دهشان را آباد بکنند. آنها همه پشم می‌ریسند، چیز می‌بافنند، شیر می‌دوشند، دانه می‌کارند، درو می‌کنند و می‌فروشنند. کار می‌کنند، کار می‌کنند...

کتابهایی که تا کنون منتشر شده است:

نوشته‌ها:

نیما بوشج	توکایی در قفس (چاپ دوم)	فریده فرجام	مهمناهای ناخوانده (چاپ سوم)
بهرام بیضایی	حقیقت و مردانه	سیاوش کسرانی	بعد از زستان در آبادی ما (چاپ دوم)
م. آزاد	زال و سیعرخ	فریده فرجام - م. آزاد	عمونو روز (چاپ سوم)
م. آزاد	زال و روتابه	مهرداد بهار	جمشیشه (چاپ سوم)
جواد مجتبی	پرسک چشم آمی	مهرداد بهار	بستور
شهرنوش پارسی پور	قصه‌ی توپک قمر	بهرنگ	ماهی سیاه کوچولو (چاپ هشتم)
سازمان انتشارات کانون	تصویرها	نادر ابراهیمی	دور از خانه
نقاشی تخت جمشید		فریده فرجام	گل بلور و خورشید (چاپ دوم)
سازمان انتشارات کانون		م. آزاد	قصه‌ی طرقی (چاپ دوم)
نقش‌های جانوران در آثار تاریخی ایران		محمدعلی سپانلو	امیر حمزه صاحبقران و همتر نسیم عیار
سازمان انتشارات کانون	گردآفرید	منوچهر نیستانی	گل اوهد بهار اوهد (چاپ دوم)
کاوه گلستان	قلمکار	بهمن دادخواه	گیلان
ترجمه‌ها:			
غلامرضا امامی	فرزند زمان عربیشتن باش	طلسم شهر ناریکی	
مهشید امیرشاهی	داستان آدم (چاپ دوم)	خورشیدخالو (چاپ دوم)	
جبله‌ی صمدی	سرگلشت نفت	شاعر و آفتاب (چاپ دوم)	
الاصحی	آفتاب در سیمه‌ها (چاپ دوم)	گمشده‌ی لب دریا	
	سلامت مایه‌ی نشاط است (چاپ دوم)	کلاهها (چاپ دوم)	
م. آزاد	فریدون هدایت‌کار	شهر ماران	
ثريا کاظمی	کوههای سفید	قهرمان	
	کوکله، سرباز و دریا (چاپ دوم)	سنجباتها	
لیلی گلستان	بجه چطور به دنیا می‌آید	راز کلمه‌ها (چاپ دوم)	
احمد خواجه‌نصری طوسی	کتاب ستارگان	بابا برپی (چاپ دوم)	
فریدون دولتشاهی	میگل	آهو و پرندوها (چاپ دوم)	
ع. نوریان	شهر طلا و سرب	پول و انصاد	
هانیبال‌الخاص	گلگل‌گش	بهلوان پهلوانان	
ایلین، سگال. م. زمانی	انسان، در گلنگ‌گاه تاریخ (چاپ دوم)	من حرفي دارم که فقط شما بجهه‌ها	
محمد قاضی	ماجرای جوان	باور میکید	
محمد رضا زمانی	برکه‌ی آتش	شعرهایی برای کودکان	
لیلی گلستان	نبستو سیزان‌گشتنی	قصه‌ی گل قالی	
احمد خواجه‌نصری طوسی	دنیای پنهان کودک	سرگلشت کشور کوچک	
ع. نوریان	چه می‌خواهید بدانید؟	عبدالرزاق بهلوان	
بوران صلح کل	هوگو و زوزفین		

با جلد شمیز ۴۰ ریال
با جلد اعلا ۷۰ ریال

چاپ: شرکت افتخار «سهیلی» عام - تهران

برداشت و بی‌دی‌اف:
راوی حکایت بافی
www.parand.sc

سازمان انتشارات
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

بز طلا هم این میان، مثل هوا، مثل طلا، به
درد همه می‌خورد، به همه کمک می‌کند...
بعضی‌ها می‌گویند: «این بز ماست،
همان‌که آقا پیر مرد، سال‌ها قایم‌ش می‌کرد.» و
بعضی‌ها می‌گویند: «نه بابا... همه‌جای دنیا
از این بزها پیدا می‌شود. ما باید بز خودمان
را پیدا کنیم...»

